

Missionarissen van Afrika

Witte Paters

de Contactbrief

Nr. 213, december 2020

De Contactbrief

verschijnt 3x per jaar.

Redactie:

Sector overste, c.s.

Lay-out: P. van der Pas

Missionarissen van Afrika

1. Sector overste:

pep.nld.del@mafr.org

Secr. van sector overste:

pep.nld.secr@mafr.org

☎ 0475 – 44 04 04 (kantoor)

2. Bezoek- en postadres:

Op de Bos 2

6093 NC Heythuysen

Coordinator: José Hendriks

pep.nld.coor@mafr.org

☎ 0475 – 49 04 83

☎ 0475 – 49 04 84

3. Administratie, financiën en
abonnementen Contactbrief:

pep.nld.adm.ass@mafr.org

☎ 0475–494880

4. Economaat (sector economie)

☎ 06-51 51 54 21

pep.nld.econ@mafr.org

* NL56INGB0001071250

t.n.v. Witte Paters van
Kardinaal Lavigerie

* NL24ABNA0524547513

t.n.v. Witte Paters

5. Afrika Steunfonds

afrikasteunfonds@outlook.com

NL54INGB0001122211

t.n.v. Afrika Steun Fonds

Inhoudsopgave

- Editoriaal 3

- Kipaka – een oude
Parochie in Congo..... 4

- Witte Paters in Liverpool
Ferdinand van Campen 9

- Een promotie in
Algerije..... 13

- Goed Nieuws uit
Afrika.....15

- Overleden
Medebroeders..... 18

- Overleden Witte Zusters
en familieleden..... 24

- Het laatste Woord
Jozef de Bekker..... 27

Omslagfoto:

Missionarissen van Afrika uit de
Maniema Sector, Congo

EDITORIAAL

Beste lezers,

In dit nieuwe nummer van onze Contactbrief berichten wij u over verschillende manieren waarop onze medebroeders vandaag hun missionarisideaal beleven.

Kipaka is een van de oudste missies in het bisdom Kasongo (Congo). Onze in 2019 gestorven medebroeder pater Jan Rademaker werkte er vele jaren. Hij moest er twee keer vluchten vanwege onlusten veroorzaakt door rebellen, maar twee keer ook keerde hij er weer terug. In 2018 hebben jonge, Afrikaanse Missionarissen van Afrika daar de fakkel overgenomen.

Tizi-Ouzou ligt in Algerije, in de noordelijke streek Kabylie. Het is een van de plaatsen in Algerije waar onze Sociëteit al heel lang aanwezig is. Ons apostolaat daar is, meer nog dan in andere delen van Afrika, vooral gestoeld op aanwezig zijn, elkaar ontmoeten en met elkaar in gesprek gaan. Jonge confraters schrijven enthousiast over een bijzondere gebeurtenis die in 2019 kon plaatsvinden dankzij de grote toewijding van veel confraters om taal en cultuur van de Berbers te leren en te waarderen.

Liverpool ligt in Engeland, en dus ver buiten Afrika. De Missionarissen van Afrika hebben daar in 2018 de parochie St. Vincentius a Paulo overgenomen. Onze jongste Nederlandse medebroeder, Ferdinand van Campen, werkt daar en schrijft over deze parochie, ver weg van het continent Afrika, maar helemaal binnen de missionaire prioriteiten van onze Sociëteit.

Verder leest u een beetje goed nieuws uit Afrika, vertellen we u iets over het leven van confraters die sinds maart 2020 overleden zijn en treft u een lijst aan van confraters die in 2021 hun jubileum hopen te vieren.

Voor de donkere wintermaanden die komen gaan, wensen wij u veel warmte en licht. Mogen we dat aan elkaar geven als een blijvend cadeau voor Kerstmis en het nieuwe jaar.

Het redactiecomité

KIPAKA – EEN OUDE PAROCHIE EEN NIEUW BEGIN

MISSIONAIRE ERVARINGEN IN EEN PLATTELANDSPAROCHIE

Onze gemeenschap telt 3 leden: twee Missionarissen van Afrika, een uit Zambia, een uit Kenya, en een diaken van het bisdom Kasongo, uit Congo zelf. We proberen de parochiegemeenschap van Kipaka nieuw leven in te blazen door een project op te zetten waar ieder van ons bij betrokken is. Elk jaar, in het begin van de Adventstijd, komen we met de leiders van de parochie bij elkaar om samen een project op te stellen en daar een jaar lang aan te werken.

Congo is een land dat 60 x groter is dan Nederland en de parochie Kipaka, met haar 30.000 inwoners in de Provincie Maniema, is even groot als de gehele provincie Utrecht. Dus er is werk aan de winkel! Ons doel is om de mensen van de parochie vooruit te helpen, allereerst op economisch gebied, en er zo een hechte gemeenschap van te maken door de christelijke beginselen uit te dragen zoals ook de eerste Apostelen dat deden.

Het pastorale team van Kipaka, Congo: Robert, Humphrey en Romain

Apostolische Activiteiten:

Nadat we ons jaarproject hebben vastgesteld verdelen we de diverse taken zodat iedereen weet wie verantwoordelijk is voor de verschillende groepen binnen de parochie. Daarna bezoeken we veelvuldig de mensen in de vele (34) buitenstaties die er zijn, vooral gedurende de Adventstijd en de Vasten-tijd. Om die reden wordt het programma bijtijds opgesteld en weet men ook tijdig wie waar naar toe gaat. Verder zijn er ook het hele jaar door bijeenkomsten van de verschillende parochieverenigingen zoals catechisten, groepen van de Katholieke Aktie, etc. Het is vooral door de groepen van de Katholieke Aktie dat we in aanraking komen met een groot aantal christenen. De meest actieve groepen zijn: de Katholieke Moeders, de Charismatische Beweging, het Legioen van Maria, en verder de jeugdgroepen zoals de Xaveri groepen, de Kizito groepen en de Anuarite groepen.

Speciale aandacht wordt besteed aan de jeugd wanneer er bijeenkomsten plaatsvinden op parochieel niveau of in de diaconieën. Vanwege de uitgestrektheid van de parochie is deze verdeeld in verschillende diaconieën (diensten) en in elke diaconie zijn weer 6 of meer buitenstaties, om zo dicht bij de mensen te staan. In deze diaconieën kunnen we gemakkelijker de jeugd bereiken en hen bij de diverse activiteiten betrekken. In de bijeenkomsten worden dan activiteiten voorbereid die voor de jeugd aantrekkelijk zijn, zoals voetbal en volleybal; verder zijn er groepen die zich aansluiten bij de zangkoren, bijbelquizen en andere competities die de jeugd aanspreken. We zijn tot de ontdekking gekomen dat we, door dit soort activiteiten te integreren in de verschillende vormingsdagen, successen boeken in het jeugd-pastoraat. De jeugd wordt aangetrokken door deze creatieve manier van jeugdapostolaat en wordt ook meer betrokken bij de evangelisatie. Tenslotte hebben we ook het initiatief genomen om na schooltijd de studenten van het basis- en middelbaar onderwijs te begeleiden in hun algemene vorming. Dit heeft tot doel om de opvoeding van de jongelui gevarieerder en vollediger te maken.

Zelfredzaamheid:

Onze gemeenschap heeft zich al sinds enige tijd tot doel gesteld de mensen meer bewust te maken van zelfredzaamheid. Om dit te bereiken willen wij zelf het voorbeeld geven en zo de mensen motiveren om activiteiten te ontwikkelen die daartoe bijdragen. Tot nu toe hebben de parochianen altijd bijgedragen en de parochie ondersteund met hun giften in natura. De zes dia-

conieën geven om beurten, gedurende het hele jaar, voedsel aan de community van de parochie. Zij organiseren zelf wat zij willen geven: geiten, maniok, rijst, kippen en soms ook geld.

Vanaf 2019 heeft onze gemeenschap besloten om zelf ook onafhankelijk te zijn en zo het goede voorbeeld te geven. Dat doen we door zelf rijst, maniok, aardnoten en zoete aardappelen te planten op het

land van de parochie. Ook hebben we enkele initiatieven ontwikkeld om binnen de provincie Maniema de productie van landbouwproducten te verbeteren en te verhogen. Elke kleine plaatselijke christengemeenschap wordt aangemoedigd om haar eigen velden te bewerken en zodoende in staat te zijn de verschillende noden binnen de gemeenschap op te lossen en de afhankelijkheid van de parochie af te bouwen of tenminste te verminderen.

Met betrekking tot het beschermen en verbeteren van het milieu heeft de community al het voortouw genomen door een groot aantal vruchtbomen te planten. Dit initiatief is ook uitgedragen naar de katholieke scholen van de parochie, zodat de leerlingen en leraren zich erbij kunnen aansluiten.

Als we de scholen in de parochie bezoeken, kijken we ook hoe alles reilt en zeilt, geven we goede raad en moedigen we de gemeenschap aan. Er is zelfs een project gestart om een visvijver aan te leggen, niet ver van de parochie, en ook een dierenfokkerij op dezelfde plaats. Op deze manier hoopt onze community een voorbeeld te zijn in het kader van de zelfredzaamheid.

Uitdagingen en moeilijkheden:

Helaas komen met de vooruitgang ook tegenslagen. Er zijn gevallen van diefstal, niet alleen in de parochie van Kipaka, maar ook bij families thuis. Dit zorgt voor onrust en achterdocht, wat de eenheid niet ten goede komt. Jammer genoeg is dit probleem wijd verspreid en wordt het vertrouwen op die manier geschaad.

Een ander probleem waar nogal wat mensen onder te lijden hebben, is vergiftiging. Ondanks de ijver en moed van het parochieteam doet dit alles veel pijn en baart zorgen. We proberen bij de catechese en in de kerk hierover te praten om deze wanpraktijk de kop in te drukken. We bezoeken regelmatig de families en kleine gemeenschappen om mensen te zegenen en om de Eucharistie te vieren. Deze bezoeken en vieringen zijn een gelegenheid om de mensen er bewust van te maken dat ze tegen deze wanpraktijken moeten vechten en dat ze in vrede moeten samenleven. We blijven zoeken naar de oorsprong van deze vergiftigingen en diefstallen om de situatie beter te begrijpen en om er iets aan te doen. Het parochiebestuur denkt dat deze verschijnselen voortkomen uit haat en armoede onder de mensen. We zijn ervan overtuigd dat we deze uitwassen te lijf kunnen gaan door de mensen erop te wijzen dat zelfredzaamheid en het invoeren van nieuwe vormen van ontwikkeling kunnen helpen om deze gewoonten uit te roeien: christen zijn is niet gemakkelijk maar het is wel belangrijk om in vrede en saamhorigheid te leven.

De wegen kosten hoofdbrekens, wat deels te begrijpen is, want na lange jaren van binnenlandse onlusten was er geen regering of plaatselijk bestuur dat geld had om de wegen te onderhouden en nieuwe wegen aan te leggen. Het is een verschrikking om naar de buitenstaties te gaan (de verste buitenstatie ligt op 90 km). Er zijn slechts twee wegen die een beetje worden onderhouden en wel de wegen die naar de twee belangrijkste steden gaan, namelijk Kindu, de hoofdstad van de provincie, en de weg die via Bukavu naar Rwanda gaat, maar zelfs daar is geen asfalt. Het regent bijna elke dag en de vele vrachtwagens zorgen ervoor dat de “weg” verdwenen lijkt. Je kunt het beste op een motor ergens heen gaan, maar ook motors hebben te lijden van de slechte wegen en vragen veel onderhoud, wat weer nieuwe problemen oproept.

Toekomstvisie:

De lezer zal wel begrepen hebben dat de toekomstvisie voor Kipaka en in het algemeen voor het bisdom Kasongo gebaseerd is op zelfredzaamheid: niet de handen ophouden om hulp te vragen maar de handen uit de mouwen steken om te werken en zo onafhankelijk te worden/zijn. Het is dan ook van belang om de parochianen, en alle mensen van goede wil, er bewust van te maken dat ze daar zelf een bijdrage aan moeten leveren. Wij denken dat grote positieve veranderingen met betrekking tot ontwikkeling in deze

streek mogelijk zijn, als een groot aantal mensen zich inzet om financieel onafhankelijk te worden. Daarom is het belangrijk dat wij, als gemeenschap van missionarissen, positief blijven denken en vol vertrouwen blijven werken aan het realiseren van deze toekomstvisie, ondanks de vele moeilijkheden die we tegenkomen bij onze pogingen om de bevolking bewust te maken van het belang van zelfredzaamheid.

Missionarissen van Afrika van het bisdom Kasongo en Kindu (Congo) tijdens het bezoek van Assistent van de Algemene Overste Didier Sawadogo

Onze gemeenschap werkt als een team, waarin iedereen zijn kwaliteiten gebruikt om de gehele gemeenschap ervan te laten profiteren. Tegelijkertijd proberen we ook de mensen bij alles te betrekken. De confraters die hier eerder waren, zijn daarmee begonnen en wij, de nieuwe generatie, gaan ermee door op een manier die is aangepast aan de omstandigheden van vandaag. We dragen zo ons steentje bij aan de ontwikkeling van Kipaka en van de hele streek. Met onze activiteiten die gericht zijn op de bescherming en het behoud van natuur en milieu, proberen we een “groene gemeenschap” te worden waar het goed is te leven. Natuurlijk is Gods zegen daarbij nodig: moge Hij ons allen bijstaan om Zijn missie in Kipaka en in het bisdom Kasongo voort te zetten met liefde, volharding en daadkracht.

(Vertaald uit een tekst van Robert en Humphrey)

VIER MISSIONARISSEN VAN AFRIKA IN LIVERPOOL

Wat doen Missionarissen van Afrika in Liverpool?

Inderdaad, het klinkt onwerkelijk. De Sociëteit werd gesticht voor de verkondiging van het Goede Nieuws in Afrika. Maar nu zijn er confraters werkzaam in een aantal projecten buiten Afrika, behalve in Liverpool ook in Toulouse, Marseille, Brussel, Roquetas de Mar (Spanje), Berlijn, Karlsruhe, Montreal en Washington.

De kathedraal van Liverpool

Tijdens de laatste algemene kapittels is de overtuiging gegroeid dat onze Missie niet beperkt moet blijven tot het continent Afrika, maar dat, zoals het laatste algemene kapittel (2016) het formuleerde: de Missionarissen van Afrika zijn "gezonden naar de Afrikaanse wereld en naar plaatsen waar het charisma van de Sociëteit gevraagd wordt voor een profetische zending van ontmoeting en van getuigenis van de liefde van God". De Afrikaanse wereld is groter dan het continent en veel Afrikanen en Afrikaanse migranten leven en werken elders in de wereld. Dit inzicht van de laatste kapittels viel samen met de uitnodiging die de Witte Paters

ontvingen van de aartsbisschop van Liverpool. Hij nodigde de Sociëteit uit voor drie belangrijke taken: de pastorale zorg van de parochie van St. Vincentius a Paulo (in het centrum van Liverpool), het contacten leggen met

moslims en mensen van andere religies en het werken met asielzoekers en vluchtelingen.

We kregen een mooi opgeknapte pastorie uit 1850 als woonhuis ter beschikking. De parochiekerk, van rond dezelfde tijd, en ons woonhuis liggen tegen elkaar aan. Beiden werden gebouwd in een tijd dat de katholieke bevolking van Liverpool snel in aantal toenam, door de enorme toevloed van mensen uit Ierland die de hongersnood aldaar - als gevolg van de politieke situatie en de aardappelziekte - ontvluchtten.

Vier Missionarissen vormen nu een gemeenschap in Liverpool: Terry Madden en Michael Fitzgerald uit Engeland, Charles Obanya, een Keniaan en ikzelf. Ieder van ons vieren heeft in andere delen van Afrika gewerkt en nu zijn we samen voor dit project.

We vormen één team maar ieder van ons heeft een speciale taak: Charles is voornamelijk verantwoordelijk voor het werk met de asielzoekers en vluchtelingen, Terry en Michael werken aan de dialoog en mijn taak ligt meer in de parochie.

De 4 confraters van Liverpool, Ferdinand (links), Charles (3de van links), Terry (2de van rechts) en Michael (rechts), samen met 2 parochianen

Maar hoe en waar begin je?

Het is een goede traditie van onze Sociëteit om na aankomst in een nieuwe plaats te beginnen met het leren van de taal, de cultuur en de geschiedenis van de bevolking. We spreken alle vier Engels, maar we moesten wel de lokale tongval (Scouse) leren verstaan. We maakten kennis met de lokale priesters en instanties van het bisdom. We nodigden mensen uit om te luisteren naar hun ervaringen en inzichten. Bovendien maakten we er een traditie van om iedere dinsdagavond een aantal mensen, zowel parochianen als anderen, uit te nodigen voor het avondeten.

Ik heb er een gewoonte van gemaakt om één middag per week de zusters van Moeder Theresa - die in de parochie wonen - te vergezellen bij hun bezoek aan bewoners in de wijk. Dat is een geweldige manier om kennis te maken met de mensen in de parochie. Jammer genoeg is dit gebruik momenteel in duigen gevallen vanwege de coronapandemie.

We wonen in een gedeelte van het centrum dat tot tien jaar geleden verloederd was. Nu is dit gedeelte van de stad in opkomst. Er wordt veel gebouwd en opgeknapt. Het gebied van de parochie is zeer heterogeen: we wonen naast *Chinatown*, een ander gedeelte van de parochie bestaat uit voormalige pakhuizen die omgevormd worden tot appartementen en studentenhuisvesting, er zijn enkele uitgaansbuurten en er is een gedeelte waar de oorspronkelijke bewoners van dit stuk van Liverpool wonen.

Tijdens onze verkenning en kennismaking werd het al snel duidelijk dat er al verschillende initiatieven en werkzaamheden gestart waren op het gebied van dialoog met en ondersteuning van asielzoekers en vluchtelingen. Daarom werken we zoveel mogelijk samen met bestaande netwerken en initiatieven waarbij we onze eigen ervaring en expertise kunnen inbrengen.

Wat doen we zoal? Charles werkt als maatschappelijk werker enkele dagen per week bij een organisatie die asielzoekers ondersteunt. Hij onderhoudt contact met Afrikanen in Liverpool door hen te bezoeken of te bellen en hij is lid van de commissie voor Gerechtigheid en Vrede van het bisdom. Terry en Michael onderhouden contacten met imams van verschillende moskeeën en met gelovigen van andere kerken. Ik ben vooral werkzaam in de parochie.

Hoe heb ik dit zelf ervaren?

Het was natuurlijk een grote verandering, van leven en werken in Afrika en Brazilië naar leven en werken in Liverpool. Ik denk meteen aan het weer... ik ben blij met ieder zonnestraaltje hier! Maar ik mis ook de natuur van Afrika. We wonen hier echt in het centrum van de stad en hebben geen tuin. Als ik de kans krijg, ga ik graag naar het park om wat van de natuur te zien en te ruiken.

Voordat ik hier in een stadsparochie terecht kwam heb ik tien jaar in Afrika gewerkt in het opleiden van jonge mensen die Missionaris van Afrika wilden worden. Dat is natuurlijk een enorme verandering. Tijdens de jaren in de opleiding maakte ik deel uit van een grote gemeente van 20 tot 30 mensen, nu zijn we met z'n vieren. Toen leefde ik in een gemeenschap met alleen Witte Paters en studenten, nu zijn we begonnen met het opbouwen van een gemeenschap met leken in de parochie.

Deze aanlooperperiode is niet altijd gemakkelijk geweest; het starten van een nieuw project is uitdagend maar het is ook moeilijk; je moet elkaar leren kennen en de weg leren vinden, je moet openstaan en nederig genoeg zijn om veel te willen leren, je moet luisteren naar elkaar en naar de Geest. Ook al zijn we er nog niet, ik geloof wel dat we op de goede weg zitten.

Wat mij in mijn werk in de parochie veel voldoening geeft is de ervaring deel uit te maken van een parochiegemeenschap, van een groep mensen die ons verwelkomt heeft en met wie het heel prettig is om samen te werken. Mensen zijn ook heel edelmoedig: soms wordt er zoveel voedsel gebracht dat we dagenlang niet hoeven te koken. Met Kerstmis ontvingen we voldoende cake en koekjes voor de periode tot Pasen!

Wat ook veel voldoening geeft is om mensen van allerlei leeftijden (van kinderen tot bejaarden) en achtergronden te ontmoeten, in velerlei verschillende situaties, om af en toe bij hen over de vloer te komen en om zo te kunnen getuigen van Gods liefde.

EEN ONVERGETELIJKE PROMOTIE AAN DE UNIVERSITEIT VAN TIZI-OUZOU, ALGERIJE.

Wat kan een universiteit te maken hebben met de Missionarissen van Afrika (Witte Paters)?

Onze Stichter, Kardinaal Charles Lavigerie, drong er altijd erg op aan dat zijn missionarissen zich zouden verdiepen in de taal en de cultuur van de lokale bevolking om zodoende een direct en diepgaand contact en uitwisseling met iedereen te kunnen hebben. Dat verzoek hebben de meeste missionarissen ter harte genomen. Een aantal missionarissen deed dat door het samenstellen van woordenboeken, het verzamelen en optekenen van legendes en spreekwoorden of het op schrift stellen van overleveringen van de plaatselijke geschiedenis, maar ook door hun studie van cultuur en godsdienst.

In Noord-Afrika zijn meerdere van onze missionarissen echte experts geworden op het gebied van taal (Arabisch, Berbers, etc.) en de Islam. Sommigen werden vooraanstaande autoriteiten, ook in de ogen van de lokale bevolking en van de moslims. De uitwisseling tussen de Missionarissen van Afrika en de bevolking was en is zeer vruchtbaar, niet om 'zieltjes te winnen' maar om wederzijds begrip en genegenheid tot stand te brengen.

De Missionarissen van Afrika in Tizi-Ouzou wonen vlakbij de Mouloud Mammeri Universiteit waar ook een faculteit voor Berbertaal en -cultuur is. Ze hebben een bibliotheek rijk aan materiaal over geneeskunde, medicijnen, biologie, Berbertaal en -cultuur en ook Engels. Studenten en professoren kunnen zich daar inschrijven.

Toen de eerste de leden van onze Sociëteit zich in 1873 in Tizi-Ouzou vestigden, bestond er nog geen geschreven Berbertaal. Daar hebben zij voor gezorgd. Zij hebben hard gewerkt om taal en cultuur te leren kennen. Zo konden zij veel generaties jonge mensen opleiden en leiders vormen. De paters Dallet, Landry en Genevois waren zeer bekend, vooral door hun “Verzamelde Teksten” over de Berberbevolking; dat werd een standaardwerk. Een van de door onze confraters gevormde leiders was een welbekende figuur: Mouloud Mammeri. Naar hem zijn de universiteit en het cultureel centrum in Tizi-Ouzou vernoemd.

Vincent Kyererezi en Hamdis Malika

De studente Hamdis Malika stond ingeschreven in onze bibliotheek. Voor de verdediging van haar proefschrift, eind januari 2019, nodigde zij ons uit. Zij veranderde zelfs de datum van haar promotie tot twee keer toe om er toch zeker van te zijn dat tenminste één van de paters zich vrij kon maken. Hamdis Malika en de professor die haar begeleidde, hadden voor veel van hun onderzoek gebruik

gemaakt van ons centrum. Vandaar ook dat zij erop stonden dat onze gemeenschap aanwezig was bij deze promotie.

Op 6 februari 2019 was het dan zo ver. De titel van het proefschrift was, “De rol van de cartotheek van Berberdocumenten bij het verzamelen en vastleggen van tekstbestanden in de Mekla Regio van Kabylïë”. In dit proefschrift wordt onderlijnd hoe belangrijk het werk van de paters, broeders en zusters, vanaf hun aankomst in 1873, is geweest om de taal en de cultuur van het

Amazigh volk te bestuderen en te bewaren. Het was een waar eerbetoon aan hen, niet in het minst omdat dit onderzoek het eerste was in zijn soort.

Het toeval wilde dat deze promotie plaats vond enkele maanden na de zaligverklaring, op 8 december 2018, van de 19 martelaren van Algerije, waaronder 4 Missionarissen van Afrika die op 27 december 1994 in Tizi-Ouzou vermoord werden, en na de officiële opening, in Tunesië, van de viering van het 150-jarig bestaan van de Missionarissen van Afrika en van de Missiezusters van Onze Lieve Vrouw van Afrika. We hebben deze 3 belangrijke gebeurtenissen dan ook gevierd als één groot feest van dankbaarheid.

(Vertaald vanuit een tekst geschreven door pater Vincent Kyerezi, Missionaris van Afrika, afkomstig uit Uganda en werkend in Tizi-Ouzou)

GOED NIEUWS UIT AFRIKA:

Kunstmest gemaakt van rijstkaf

Samuel Rigu uit Kenya studeerde economie aan de universiteit van Nairobi. In 2011 promoveerde hij en vond werk bij een organisatie die zich bezig houdt met het geven van advies aan plattelandsvrouwen om van de landbouw een winstgevend bedrijf te maken.

In 2013 bezocht hij de rijstvelden bij Mwea en stond verbaasd over het vele afval dat afkomstig was van de rijstteelt, afval dat voornamelijk bestond uit rijstkaf. Hij ontdekte een manier om deze kaf om te vormen tot kunstmest en probeerde dat uit op een boerderij... met een goed resultaat. Meer en meer boeren in die buurt kwamen om deze magische kunstmest te zien en uit te proberen, ook weer met succes.

Samuel verliet de adviserende organisatie en begon zich meer en meer toe te leggen op het maken van organische kunstmest. Nu staat hij aan het hoofd van een bedrijf dat 16 mensen in dienst heeft en, naast dit soort kunstmest, ook een reeks aanverwante producten vervaardigt, natuurlijk ook zonder onnodig afval.

Windenergie in West-Afrika

Senegal heeft de primeur voor wat betreft het installeren van het eerste grootschalige windmolenpark in West-Afrika. Indien de capaciteit ten volle wordt benut, zal deze installatie in staat zijn 16% van de energie van het land te produceren. Door middel van dit 158 megawatt windmolenpark verkrijgt Senegal 30% van haar energie uit hernieuwbare bronnen.

Tijdens de openingsceremonie in de plattelandsgemeenschap van Taiba N'Diaye, zei Papa Mademba Biteye, de algemene directeur van Senelec (de nationale elektriciteitsmaatschappij), dat de energiemix die Senegal nu heeft, het land in staat stelt om niet langer afhankelijk te zijn van olie.

In Afrika ten zuiden van de Sahara zijn windmolenparken schaars, vergeleken met zonne-energie installaties. De reden daarvan is dat de kosten voor het bouwen van windmolens veel hoger zijn dan die voor het installeren van zonnepanelen, en dat ook de aanleg ervan veel tijd in beslag neemt.

Windmolens zijn afhankelijk van harde wind en die is er meestal minder dan zonneschijn, constateert een bekende energie analist. De eerste zonne-energie installatie in Senegal werd al in 2017 in gebruik genomen en er zijn daarna nog andere gebouwd. De buurlanden volgen dit voorbeeld wat betreft zonne-energie, maar zijn nog lang niet zo ver met het opzetten van windmolenparken.

De 46 reusachtige windmolens in Taiba N'Diaye zijn al van 90 km afstand zichtbaar: een indrukwekkend gezicht. Een derde ervan is al in bedrijf, de andere zullen in de loop van dit jaar (2020) in bedrijf genomen worden.

Het windmolenpark zal genoeg elektriciteit leveren voor 2 miljoen mensen en jaarlijks de uitstoot van 300.000 ton kooldioxide voorkomen, aldus de directeur van Senelec.

Jonge uitvinders in Kenya

Het Victoriameer, qua oppervlakte groter dan Nederland, wordt geplaagd en moeilijk bevaarbaar gemaakt door de snel voortwoekerende waterhyacint. De planten vormen een dikke mat die het water bedekt zodat er geen lucht door kan: een ware plaag voor vissen en vissers. Gelukkig zijn er ook inventieve mensen die proberen de plant te gebruiken voor positieve doeleinden.

Zo kwam Richard Arwa, leraar scheikunde aan een middelbare school, samen met twee van zijn leerlingen, in 2016 op het idee om **de hyacint om te zetten in brandstof**. Zij presenteerden hun eerste proefsel en, terwijl zij

stapje voor stapje verder gingen, kregen ze ideeën aangereikt door anderen over hoe ze hun uitvinding konden verbeteren. Uiteindelijk hebben ze hun idee op de markt gebracht. De brandstof die ze verkopen, wordt gemaakt door enzymen toe te voegen aan de hyacintstengels.

In hetzelfde jaar was iemand gaan vissen op het meer en kwam vast te zitten in de dikke laag onkruid. Na 2 dagen geprobeerd te hebben de oever te bereiken, verdronk hij. Landbouwingenieur Jack Oyugi begon toen een langdurig onderzoek

naar de waterhyacint. Hij wist dat koeien en andere dieren er bijna niet van aten, zelfs niet in het droge seizoen. Ook had hij vastgesteld, toen hij landbouwadviser was, dat boeren heel veel geld besteedden aan veevoer. Dit bracht hem op het idee om **de hyacint om te zetten in veevoer**. Na veel onderzoek vond hij een manier om eiwitten uit de hyacint te halen en ze met andere materialen te mengen. Het eindproduct wordt tegen een redelijke prijs verkocht in de vorm van meel. Een bijkomend voordeel is dat er minder zonnepitten, sojabonen en andere gewassen nodig zijn om dierlijke proteïnen te produceren.

OVERLEDEN MEDEBROEDERS

PATER JAN VAN HAANDEL

Jan werd geboren op 7 januari 1931 in Bergharen, een dorp in de provincie Gelderland, in het Land van Maas en Waal. De laatste 4 jaar van zijn opleiding bracht hij door in Tunesië. Op 26 juni 1957 legde hij in Thibar zijn missionariseed af, en op 3 februari 1958 werd hij in Carthago priester gewijd. Pater Antoon Kersten (de eerste Provinciale Overste van Nederland) was een neef van zijn oma van moeders kant.

Jan had een gezond oordeel, was optimistisch van aard en praktisch aangelegd. Hij was een gestage werker en doorzetter, langzaam maar zeker, met aandacht voor detail. Hij was goed van hart, steeds bereid een dienst te verlenen en was bekend om zijn grote eenvoud. Deze eigenschappen kwamen Jan goed van pas in zijn missionarisleven.

Na zijn priesterwijding vertrok hij naar Mali in West-Afrika. Hij werd benoemd in de parochie Karangasso, waar bij zijn aankomst slechts

53 gedoopten waren, terwijl de parochie toen al bijna 25 jaar bestond. Jan bereidde zijn preken en catecheselessen heel goed voor en besepte al gauw dat missionaris zijn een taak van lange adem was. Hij schreef in 1960: "Het missiewerk hier is nog steeds ploegen en zaaien, met de hoop en het vertrouwen dat anderen zullen komen oogsten".

Jan stak veel tijd en energie in het vertalen, typen en stencilen van bijbelteksten en ander liturgisch materiaal in de Minyanka taal. Ook tijdens zijn vakanties in Nederland werkte hij daaraan, profiterend van de rust die hij dan

had. Deze teksten werden gebruikt in alle parochies waar het Minyanka gesproken werd. Behalve de Minyaka taal leerde Jan later ook het Bobo en het Bambara. Deze laatste taal wordt bijna overal in Mali gesproken en verstaan.

Jan had een gave voor het vinden van wateraders met behulp van een wichelroede en een pendulum. Hij vond vele goede waterputten, een ware zegen voor het Sahelgebied, vooral tijdens de grote droogteperiode in de zeventiger jaren. Op de vraag: Hoe krijg je zo'n "toverkracht", antwoordde hij: "Door het gewoon te proberen, en dan veel oefenen, met mensen praten die de situatie kennen, en er veel over nadenken". Dat deed hij ook toen hij later, in Bamako, een alfabetiseringsprogramma voor meisjes opzette. In Bamako was Jan het meest bekend onder zijn koosnaam "tyèkoro ba" (de oude wijze man). En dat was hij, tot op het laatste moment.

Vermoeid maar voldaan, verliet Jan in 2013 zijn geliefde Mali en kwam wonen in onze gemeenschap in Heythuysen. Zijn gezondheid ging langzaam achteruit, maar hij bleef tot het laatste moment deelnemen aan de activiteiten van de gemeenschap. Op donderdag 12 maart 2020 was hij nog bij het vespergebed en bij de avondboterham. Terwijl hij aan tafel zat blies hij rustig zijn laatste adem uit.

PATER BEN VULKERS:

Ben werd geboren op 7-9-1923 te Zwolle. Zijn oom Gerard Westervoerde (Broeder Luc, +1973), was ook lid van onze Sociëteit en was werkzaam in Oeganda. Een broer van Ben trad in bij de Fraters van Tilburg en een zus bij de Dominicanessen. Op 9 april 1948 legde hij zijn missionariseed af in 's-Heerenberg en op 1 februari 1949 werd hij priester gewijd in Thibar (Tunesië).

Ben had een gezond oordeel en een grote wilskracht met een enorme inzet. Hij was opgeruimd en hartelijk van aard, gemakkelijk in de omgang en steeds bereid een dienst te verlenen. Hij hield van muziek en zong graag. Tot op zijn oude dag waren deze eigenschappen zichtbaar.

Ben vertrok in januari 1950 naar Tanganyika (nu Tanzania). Hij werd benoemd voor de parochie Kilulu in het aartsbisdom Mwanza. Hij werkte hard om de plaatselijke taal en gebruiken van de Wasukuma te leren. Een van zijn geliefde taken was gezinsbezoek. In december 1950 verhuisde hij naar Bukumbi, een parochie met ongeveer 3.300 katholieken. Het werk daar bestond uit het maken van safari's van een week op de fiets. Na een jaar al moest hij de zieke pastoor vervangen.

Na enkele jaren in de parochie Nyamubere, werd Ben in 1960 weer voor Bukumbi benoemd, dit keer om directeur te worden van het CTC (opleiding van catechisten). Deze opleiding werd gegeven aan echtparen en duurde 2 jaar. Toen Ben in 1979 de leiding van het CTC overdroeg aan een priester van het bisdom schreef hij: " De bijna 20 jaren op het CTC waren een tijd van hard werken, maar ook van grote voldoening, omdat ik mijn priester-missionaris roeping ten volle kon uitleven". Hij noemde de catechisten "de grote missionarissen van Afrika".

Tussen 1980 en 2003 was Ben in diverse parochies werkzaam. In 1984 werd het bisdom Geita opgericht en Ben gaf daar, vele jaren lang, korte cursussen voor catechisten in de verschillende parochies. In 1986 werd hij benoemd als auditor voor huwelijkszaken, als directeur voor catechese en als coördinator voor pastorale zaken in het bisdom. Hij vervulde deze functies tot 1998 toen hij 75 jaar werd.

In september 2003 werd Ben 80 en besloot hij voorgoed naar Nederland terug te keren waar hij in de gemeenschap van Heythuysen ging wonen. De laatste jaren had Ben meer zorg nodig en kwam hij in een rolstoel terecht. Maar hij was en bleef een tevreden mens die vaak in de kapel te zien was. Begin april ging hij snel achteruit en de laatste twee dagen werd er bij hem gewaakt. Op 14 april 2020 is hij rustig overleden in zijn appartement in het bijzijn van een medebroeder.

BROEDER KAREL LOUWEN

Karel werd geboren op 19-1-1933 en was een geboren en getogen Rotterdammer. Hij was enige jaren vertegenwoordiger van textielwaren. Daarna besloot hij missionaris te worden en begon hij zijn opleiding bij de Missionarissen van Afrika. Op 30 juli 1958 legde hij zijn missionariseed af in Mariënthel (Luxemburg) waar hij nog 2 jaar bleef om zijn opleiding te vervolgen.

Tussen 1960 en 1964 werkte hij in Boxtel en in Sterksel en volgde tegelijkertijd een opleiding tot automonteur. In 1964 moest hij Frans leren, want hij had een benoeming gekregen voor Congo. In 1965 kwam hij daar terecht in het bisdom Mahagi, ten tijde van hevige onlusten. Maandenlang was het 's nachts te onveilig om op de missiepost te blijven. Ondertussen moest Karel zijn Frans bijspijkeren en de inlandse Alur taal leren. Ondanks de oorlog en de naweën daarvan en ondanks de erbarmelijk slechte wegen, verzette Karel heel veel werk. Hij hielp mee bij voedseldistributie, repareerde machines, leidde meerdere bouwprojecten: o.a. de bouw van een middelbare meisjes-school, een melaatsenkamp, een garage en een timmerwerkplaats.

Vanaf 1970 begon Karel het bisdom rond te trekken om parochies, kloosters en gezondheidsposten uit de brand te helpen met onderhoudswerkzaamheden. In 1977 keerden de Missionarissen van Afrika terug naar de parochie Aba. Tijdens de opstand waren de priesters en zusters daar vermoord en de gebouwen geplunderd en vernield. Karel nam de herstelwerkzaamheden op zich.

In 1978 diende een nieuwe benoeming zich aan: meebouwen aan het gastenverblijf en tevens procuur voor de missionarissen in Bunia . Dat was veel werk: er moest een aantal gastenkamers gebouwd worden en ook moest er gezorgd worden voor allerlei artikelen die de missionarissen op het platteland nodig hadden.

Intussen had Karel sinds 1970 gezondheidsklachten. In 1980 moest hij voor behandeling naar Nederland. In 1982 ging hij weer verder met bouwen in Laybo in het bisdom Mahagi. In 1984 keerde hij terug naar het bisdom Bunia. Dit keer voor een bouwproject dat meer dan 6 jaar in beslag nam. In 1992 keerde hij terug naar het bisdom Mahagi, maar in 1995 ging hij opnieuw met ziekteverlof naar Nederland. Dat betekende het definitieve einde van zijn tijd in Congo.

Vanaf 1998 was hij nog actief in Leidschendam, maar sinds 2003 woonde hij in Heythuysen. Hij ging heel goed om met zijn zwakke gezondheid. Hij was levendig ondanks alles, recht voor zijn raap, een prettige medebroeder, welbespraakt, met een apart soort humor. Hij was ook behulpzaam, vooral voor medebroeders met computerproblemen.

Half april 2020 werd hij twee maal in het ziekenhuis opgenomen vanwege algehele benauwdheid. Op 22 april 2020 is hij daar rustig overleden, een half uur nadat twee medebroeders hem een bezoek hadden gebracht en even met hem hadden gebeden.

PATER GER VAN DIETEN

Ger werd op 20-11-1926 in Limburg geboren en groeide op in Brabant. Op 25 juli 1952 legde hij zijn missionariseed af in 's-Heerenberg en op 11 juni 1953 werd hij priester gewijd in Monteviot (Schotland). Vanwege gezondheidsproblemen was een eerste benoeming naar Afrika niet mogelijk.

Zijn eerste benoeming was lesgeven op ons klein seminarie in Sterksel. In 1954 werd hem gevraagd om Duits te studeren aan de Universiteit van Amsterdam. Na een jaar zette hij die studie voort in Nijmegen. Daar was hij dichterbij Duitsland waar hij in zijn vakanties Duits kon oefenen door te assisteren in parochies en door te werken bij

Oostpriesterhulp. Na zijn studies gaf hij van 1960 tot 1967 Duits en godsdienstles op het gymnasium Paulinum in Driehuis. Tegelijkertijd was hij de moderator van de twee hoogste klassen. Hij maakte er een punt van de studenten minstens eens per trimester serieus te spreken en hun ouders te bezoeken tijdens vakanties.

De jaren 60 waren bewogen jaren. Ger deed daar flink aan mee door christelijke ontwikkelingshulp en priesterforming tegen elkaar af te wegen. Die passie nam hij in 1967 mee naar Tilburg, waar hij een van de oprichters was van een nieuwe stijl vormingsgemeenschap van onze priesterstudenten. Daar werkte men samen aan een "Studie en Contact Centrum voor christelijke ontwikkelingshulp".

Er waren toen maar weinig priesterstudenten en dus had Ger tijd voor pastoraal werk in een parochie, voor daklozen, gastarbeiders, woonwagenbewoners en ander maatschappelijk werk. Zijn inzet voor gastarbeiders en jongeren maakte hem een geschikte secretaris van de Commissie Pastorale Projecten in Nederland (PIN) van 1980 tot 1985.

Van 1985 tot 1995 was Ger pastoor op Ameland, waar hij gelukkig was en waar hij gewaardeerd werd door de bewoners en door de Duitse toeristen die er in groten getale kwamen. Bij zijn emeritaat ging hij in Ee (Friesland) wonen en besteedde zijn tijd en energie aan werken met asielzoekers en met mensen aan de rand van de samenleving, nog 23 jaar lang. De grote passie van Ger lag bij de armen en de achtergestelden, voor wie hij ook een zekere bewondering had. Zijn vertrek naar Heythuysen in 2018, vanwege ouderdom, viel hem zwaar, hij miste "zijn mensen". **Vanaf half april 2020 ging zijn gezondheid sterk achteruit, en werd het duidelijk dat zijn lange en mooie leven ten einde liep. Op 17 mei 2020 is Ger rustig in zijn appartement overleden.**

Ger was een overtuigde missionaris en heeft zijn roeping beleefd en vorm gegeven binnen Nederland, met als houvast en leidraad: Jezus, de weg, de waarheid en het leven.

Op 4 juli overleed in Heythuysen onze confrater **Willy Delen** en op 31 oktober onze confrater **Ad van der Laak** in verpleeghuis Hornerheide. Hun levensverhalen zullen wij publiceren in de volgende Contactbrief.

OVERLEDEN WITTE ZUSTERS EN FAMILIELEDEN

- Op 18-03-2020 te Arnhem, mevr. Marietje Vermeulen-van Haandel, zus van pater Jan van Haandel († 2020)
- Op 19-04-2020 te Sint Anthonis, dhr. Seraf Hamelijnc, broer van pater Jan Hamelijnc († 1995)
- Op 20-04-2020 te Erie, Pennsylvania (VS) zuster Elisabeth Lintsen, Witte Zuster
- Op 11-06-2020 te Jakarta (Indonesië): pater Bert van den Heuvel SJ, broer van pater Peter van den Heuvel († 2019)
- Op 13-06-2020 te Midwoud, dhr. Ad Deckers, oud student
- Op 07-07-2020 te Boxtel: zuster Tonnie de Bekker (zr. Adriani) Witte Zuster, nicht van pater Nico de Bekker († 2015)
- Op 25-07-2020 te Boxtel: zuster Henriette (Jet) Eppink (zr. Jean-Bosco) Witte Zuster, nicht van pater Frans Eppink (†1970)
- Op 06-08-2020 te Eindhoven: broeder Anastasius van Wezenbeek, Broeders O.L.V. van Lourdes (Broeders van Dongen)
- Op 28-08-2020 te Eindhoven, broeder Harrie Holsgens, Broeders O.L.V. van Lourdes (Broeders van Dongen)
- Op 21-09-2020 te Maastricht: mevr. Ans van der Geest, zus van pater Jan van der Geest († 2005)
- Op 29-09-2020 te Rhoon: mevr. Mieke Heezen-Louwen, zus van broeder Karel Louwen (†2020)
- Op 30-09-2020 te Santpoort-Zuid: mevr. Louise (Wasja) Samberg, weduwe van oud-confrater Paul Erftemeijer
- Op 07-11-2020 te Uden: mevr. Gonzalien Somers-van de Laar, schoonzus van pater Jan Somers (Heythuysen)

DODENHERDENKING

Vanwege de coronapandemie en de daarbij behorende maatregelen, hebben we op zaterdag 7 november 2020 de jaarlijkse dodenherdenking gevierd met alléén de confraters van St. Charles. Andere confraters en ook familieleden hebben we jammer genoeg niet uit kunnen nodigen.

Op de foto ziet u het altaar van onze kapel met de foto's van de 7 confraters die dit jaar overleden zijn: Henk van Kessel, Jan van Haandel, Ben Vulkers, Karel Louwen, Ger van Dieten, Willy Delen en Ad van de Laak.

ONZE JUBILARISSEN VAN 2021

29/01/1961	Jan Heuft	60 jaar missionariseerd
02-02-2021	Piet Buijsrogge	60 jaar priester
02-02-2021	Jan Mol	60 jaar priester
02-02-2021	Gerard Smulders	60 jaar priester
02-02-2021	Henk van der Steen	60 jaar priester
24-05-1956	Henk van der Ven	65 jaar priester
24-07-1956	Paul Donders	65 jaar missionariseerd
07-08-1956	Bert van Zutphen	65 jaar missionariseerd

Kerstmis is een feest
maar niet voor iedereen
soms is er verdriet
mis je dierbaren
voel je -je heel alleen

er is oorlog en geweld
dagelijks zie je
de beelden op tv
te erg voor woorden
waarin mensen
elkaar vermoorden

wanneer reikt men
elkaar de hand
waardoor harten
worden aangeraakt
met verdraagzaamheid

laten wij blijven geloven
in een betere wereld
en de hoop niet verliezen
dat we samen eens
in harmonie ...Kerstmis vieren

Paula Hagenaars

HET LAATSTE WOORD

is aan sectorgedelegeerde Jozef de Bekker

De feestdagen aan het einde van het jaar zijn weer in aantocht. Nu ik dit stukje voor de Contactbrief aan het schrijven ben, komt de vraag bij me op: hoe gaan we, anno 2020, deze feestdagen doorbrengen? Er is in het jaar 2020 heel veel veranderd en de manier van feesten en gedenken hoort daar ook bij. Sinds maart 2020, toen het coronavirus ook de samenleving in Nederland bereikte, is niets meer hetzelfde. Verjaardagen, jubilea en andere feesten vieren, uitstapjes maken of op vakantie gaan, bezoekjes afleggen bij familie of vrienden, zelfs het afscheid nemen van mensen die ons dierbaar zijn, dat alles is niet meer zoals het was....

Tallose artikelen zijn geschreven over de pijn en het verdriet die door de coronapandemie zijn veroorzaakt. Er zijn speciale plechtigheden georganiseerd, zoals de herdenkingsviering op 19 september in de kathedraal van 's-Hertogenbosch. Daar werden 191 religieuzen herdacht die in de periode van 1 maart tot en met 31 augustus overleden zijn en van wie hun gemeenschap en hun familie niet op een waardige manier afscheid hebben kunnen nemen. Ontelbare families hebben het rouwproces rondom een dierbare overledene niet kunnen afronden. Veel mensen hebben eenzaamheid ervaren, anderen onzekerheid over de toekomst van studie of werk.

Ook wij, als Sector Nederland van de Missionarissen van Afrika, hebben de Jubilarissendag van 29 juni en de Dodenherdenking van 7 november anders

gevierd dan normaal. We konden geen familieleden uitnodigen en we konden ook onder elkaar niet op de gebruikelijke manier samen zijn. Het hadden twee gebeurtenissen moeten zijn om elkaar te ontmoeten, om onze banden aan te halen en om vol dankbaarheid, samen vreugde en verdriet te delen. Ook de jaarlijkse Sectorsdag op 14 mei, waarop Witte Paters en Witte Zusters elkaar ontmoeten, kon niet doorgaan.

De coronacrisis nodigt ons uit om andere manieren te ontdekken om uiting te geven aan onze verbondenheid, aan onze dankbaarheid, aan onze zorg voor elkaar, en om onze vreugde en ons verdriet te beleven en te delen. We hebben tijdens deze crisis ontdekt hoeveel weerbaarheid en veerkracht onzichtbaar in ons aanwezig was en nu zichtbaar is geworden, veerkracht die we hebben verzameld in ons leven met en voor elkaar.

Met Kerstmis vieren we de geboorte van een kind, van Jezus. Hij is gekomen om "alles nieuw" te maken, om ons te laten weten dat er een nieuwe manier is om met God en met de mensen om te gaan. Die boodschap van vernieuwing, van verandering, moet ons ook in deze dagen van de coronapandemie bezielen en moed geven. De komst van Jezus luidde een nieuw tijdperk in, een tijdperk waarin liefde de drijfveer is van alle menselijk handelen.

Ik wens u allen dat het Kerstfeest van 2020 een bron van bezinning en inspiratie zal zijn, een bron van vrede en vreugde, Mag ieder van ons openstaan voor de gaven die Jezus ook dit Kerstfeest weer komt brengen. Hij zal zijn gaven aanpassen aan en toespitsen op de omstandigheden waarin we leven, daar kunnen we op vertrouwen. Mogen we met elkaar, en dankzij die gaven, van het nieuwe jaar 2021 een mooi en vruchtbaar jaar maken.

